

УДК 343.982.4:343.35

DOI 10.36919/3041-1149(Print).3.2024.83-89

М. П. Климчук,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права,
ПВНЗ «Європейський університет»
email: klymchuk1980@gmail.com
ORCID ID 0000-0002-0488-5470

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ПІДРОБЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ

Публікація присвячена науковому аналізу практики розслідування кримінальних проваджень за фактами підроблень документів. Констатовано, що участь спеціаліста в проведенні слідчих (розшукових) дій здебільшого носить епізодичний характер, що свідчить про явну недооцінку ролі зазначеного суб'єкта в збиранні та фіксації криміналістично значимої інформації. Зроблено висновок, що процесуальна, методична, консультативна, технічна допомога спеціаліста-криміналіста в таких кримінальних провадженнях дозволяє підвищити динамічність і результативність слідчих (розшукових) дій, а зрештою ефективність процесу збирання та фіксації слідів підроблення документів та інших суміжних фактів. Наголошується, що тим самим створюються сприятливі передумови для призначення та проведення відповідних експертиз у кримінальному провадженні. Зазначається, що участь спеціаліста-криміналіста за фактами підроблень документів є доцільною насамперед під час проведення огляду місця події, обшуку, слідчого експерименту, отримання зразків для проведення експертизи, в процесі підготовки до проведення допиту, одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб. Зазначається, що в таких кримінальних провадженнях допомога спеціаліста може полягати в: консультуванні слідчого про можливості відповідної слідчої (розшукової) дії, застосуванні необхідних техніко-криміналістичних засобів; фіксації результатів слідчої (розшукової) дії, зокрема слідчої інформації, що вказує на конкретні способи підроблення документів; виявленні предметів і засобів (інструментів), використаних під час виготовлення підроблених бланків, реквізитів; визначенні предметів і документів, які потрібно вилучити з місця проведення огляду, обшуку; висуванні версії про особу злочинця тощо. Підкреслено, що в процесі провадження слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях за фактами підроблення документів з метою виявлення та вилучення криміналістично значимої інформації актуальною є участь не тільки спеціалістів-криміналістів, а й фахівців у сфері комп'ютерної техніки.

Ключові слова: кримінальне провадження, досудове розслідування, підроблення документів, спеціальні знання, слідчі (розшукові) дії, спеціаліст, огляд.

Постановка проблеми та її актуальність. У сучасних умовах зростання злочинних посягань, у яких підроблення документів часто є самостійним кримінальним правопорушенням (ст. 366 КК України «Службове підроблення»), зростає роль спеціальних знань у доказуванні в кримінальних провадженнях цієї категорії. Для розслідування підроблення таких документів доцільне використання спеціальних знань, зокрема для з'ясування, чи вносилися зміни в документ, встановлення способу підроблення сумнівного документа, встановлення особи, яка внесла у нього зміни або засобів, які були використані для досягнення злочинної мети тощо. Зазначені та інші питання, які виникають під час досудового розслідування таких видів протиправних діянь, неможливо з'ясувати без використання спеціальних знань.

Значна злочинна активність, спрямована на підроблення та неправомірне використання документів, актуалізує питання оптимізації процедури виявлення й фіксації криміналістично значимої інформації. У розслідуванні підроблення документів матеріально відображувана інформація відіграє ключову роль та з огляду на свою важливість потребує детального наукового аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процесуальні та криміналістичні аспекти залучення експерта до участі в кримінальному провадженні стали предметом дослідження багатьох вітчизняних науковців. Дослідженню проблем використання спеціальних знань присвячено праці Ю. П. Аленіна, В. І. Галагана, В. Г. Гончаренка, В. А. Журавля, А. В. Іщенка, В. С. Кузьмічова, В. В. Лисенка, В. К. Лисиченка, В. Г. Лукашевича, Є. Д. Лук'янчикова, О. І. Мотляха, О. В. Одерія, В. Л. Ортинського, В. В. Тіщенко, П. В. Цимбала, К. О. Чаплинського, В. Ю. Шепітька, В. В. Юсупова та ін.

Водночас аналіз сучасних публікацій з питань розслідування службового підроблення документів і суміжних кримінальних правопорушень свідчить про певні труднощі у фіксації криміналістично значимої інформації з метою її подальшого використання в кримінальному провадженні. Вказані обставини й зумовили потребу в здійсненні наукового дослідження за даним напрямом.

Метою статті є окреслення тактичних особливостей використання спеціальних знань під час проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях про службове підроблення документів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до ч. 3 ст. 214 КПК України в процесі розслідування досліджуваних кримінальних правопорушень спеціаліст може бути залучений сторонами кримінального провадження для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складення схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо) [1].

Однією з основних форм використання спеціальних знань у кримінальному провадженні є залучення спеціаліста до проведення слідчих (розшукових) дій. Доцільність і необхідність такої участі слідчий визначає самостійно.

Матеріальні сліди кримінального правопорушення об'єктивно свідчать про спосіб вчинення підроблення документів, особу злочинця та обстановку його вчинення. У зв'язку з цим особливе значення в розслідуванні аналізованих кримінальних правопорушень мають слідчі (розшукові) дії, спрямовані на виявлення та фіксацію матеріальних джерел значущої інформації, що вказують на фальсифікацію документів.

Спеціаліст-криміналіст повинен залучатися до проведення всіх слідчих (розшукових) дій, у ході яких потрібна робота з матеріально фіксованими джерелами інформації або використання спеціальних техніко-криміналістичних знань у іншій формі. Зазначений суб'єкт під час досудового розслідування відіграє важливу роль і безпосередньо надає криміналістичний, методичний, технічний та консультативний види допомоги [2, с. 122].

Як зазначається в спеціальній літературі, спеціаліст, долучаючись до проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування службового підроблення, реалізує такі функції: 1) практичну (підготовка, організація та проведення окремих слідчих (розшукових) дій; пошук, виявлення, огляд і фіксація слідів вчинення кримінального правопорушення, речових доказів; відібрання зразків для порівняльного дослідження); 2) методичну (консультування слідчого щодо науково обґрунтованих методик, способів організації та проведення слідчих (розшукових) дій тощо); 3) технічну (обрання та застосування належних науково-технічних і техніко-криміналістичних засобів, необхідних для якісного виявлення та фіксації слідів кримінального правопорушення й речових доказів); 4) консультаційну, яка полягає в наданні роз'яснень з питань, що виникають у кримінальному провадженні; 5) процесуальну, що передбачає фіксацію в протоколі слідчої (розшукової) дії інформації, наданої спеціалістом; постановку запитань спеціалістом тощо [3, с. 165].

Завдання спеціаліста на місці проведення слідчої (розшукової) дії полягає у сприянні слідчому у виявленні, фіксації та вилученні слідів; у технічній фіксації її перебігу та результатів; у повному і правильному відображенні в протоколі отриманої криміналістично значущої інформації; в правильному відображенні даних про застосування криміналістичних засобів та методів; попередньому дослідженні слідів з метою отримання інформації про подію кримінального правопорушення та осіб, які його вчинили.

Зазначені завдання безпосередньо впливають з норм кримінального процесуального законодавства й відомчих нормативних актів [4; 5]. Зокрема, відповідно до ч. 4 ст. 71 КПК України, спеціаліст має право: користуватися технічними засобами, приладами та спеціальним

обладнанням; спрямовувати увагу сторони кримінального провадження, яка його залучила, або суду на характерні обставини чи особливості речей і документів; викладати у висновку відомості, що мають значення для кримінального провадження та щодо яких йому не були поставлені запитання; ознайомитися з протоколами процесуальних дій, у яких він брав участь, і подавати до них зауваження; надавати висновки з питань, що належать до сфери його знань, під час досудового розслідування кримінальних проступків, зокрема у випадках, передбачених частиною третьою ст. 214 КПК України [1].

Виконання зазначених завдань передбачає особисту ініціативу спеціаліста, яка полягає в самостійному виборі найбільш ефективних техніко-криміналістичних прийомів, засобів і методів збирання та попереднього дослідження слідів; у повідомленні криміналістично значимих відомостей, пов'язаних із виявленням, фіксацією й вилученням матеріально-відображуваної інформації та її носіїв, що підлягають внесенню до протоколу слідчої (розшукової) дії.

У процесі провадження слідчих (розшукових) дій актуальною є участь не тільки спеціалістів-криміналістів, а й фахівців у сфері комп'ютерної техніки. Сьогодні комп'ютер може бути знаряддям (засобом) вчинення кримінального правопорушення, а отже, містити інформацію про фактичні обставини вчиненого. Здійснюючи підроблення документів, злочинці все частіше використовують комп'ютери, периферійні пристрої до них і програмне забезпечення. У більшості випадків за їх допомоги виготовляються підроблені документи та виконуються реквізити, розповсюджується інформація про можливості виготовлення документів, здійснюється листування з потенційними «клієнтами».

Аналіз кримінальних проваджень засвідчує, що участь спеціаліста в розслідуванні підроблення документів найбільш затребувана під час проведення огляду місця події, результати якого на етапі попередньої перевірки заяви (повідомлення) про кримінальне правопорушення містять ключову інформацію, що впливає на прийняття обґрунтованого рішення про внесення / невнесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Дані, отримані у процесі огляду, можуть бути використані для висунення версій про спосіб і мотив здійснення підроблення документів, про обставини, що сприяли його вчиненню правопорушення, про особу підозрюваного.

Варто зазначити, що залучення спеціаліста-криміналіста відбувається до проведення огляду місця події. Це пов'язано із складністю роботи на місці події та необхідністю кваліфіковано зібрати максимальну кількість слідової інформації, яка свідчить про вчинення кримінального правопорушення. Наприклад, як слушно зазначається у спеціальній літературі, навряд чи слідчий знає, що застосування парів йоду для виявлення слідів папілярних ліній може в подальшому стати перешкодою для проведення експертизи матеріалів документів. Саме тому до огляду залучається спеціаліст-криміналіст [6, с. 738].

Сприяння фахівця під час проведення огляду місця події може полягати в такому: у виявленні предметів та інструментів, які могли використовуватися для виготовлення підроблених бланків або реквізитів; у фіксації слідів, що вказують на конкретні способи підроблення документів; у відборі предметів і документів, які мають бути вилучені з місця події; в консультації слідчого про можливості огляду документів і предметів на місці їх виявлення; у висуванні версії про особу злочинця та його кримінальну «кваліфікацію»; у виборі правильного способу упаковки об'єктів, які мають бути вилучені; в застосуванні необхідних техніко-криміналістичних засобів для виявлення матеріальних слідів учинення підроблення документів, фіксації результатів огляду.

Під час огляду доцільно проводити фотографування, особливо за обстеження документів, бланків, що мають важливі особливості, а точний опис яких у протоколі важко відобразити (плями, складки, забруднення тощо у процесі огляду старих документів, бланків) та ін. [7, с. 352].

Зі свого боку для кваліфікованого проведення огляду документів спеціаліст має попередньо отримати загальні відомості про підприємство, де будуть проводити слідчу (розшукову) дію. Зокрема, йому необхідно знати: галузь або сферу діяльності підприємства; форму власності, структуру та схему управління підприємством; форму бухгалтерського обліку, що використовує суб'єкт господарювання [8, с. 39].

Слідчий має право залучити спеціаліста до будь-якої слідчої (розшукової) дії фактично з однаковою метою: забезпечення якісного використання науково-технічних засобів фіксації та зібрання (виявлення, фіксації, вилучення) всієї слідчої інформації, повноти відображених про це даних у протоколі та додатках до нього [9, с. 18].

Обшук (ст. 234 КПК України) у цій категорії кримінальних проваджень хоча й проводиться досить рідко, але у кожному випадку його проведення отримано важливу доказову інформацію. Для слідчого та оперативного співробітника певні труднощі представляє визначення відношення деяких предметів до вчинення підроблення документів. Ідеться про апарати, призначені для виготовлення печаток, штампів, нанесення зображень, обладнання яке використовується для імітації реквізитів або захисних засобів документа. У зв'язку з цим до складу слідчо-оперативної групи доцільно залучати фахівців, які можуть сприяти в пошуку необхідних предметів, у їх огляді з метою виявлення ідентифікаційних ознак і встановлення способу підроблення. Допомога спеціаліста також полягає у здійсненні відеозапису в процесі обшуку, яка в подальшому дозволить об'єктивно оцінити його результати.

Призначенню ідентифікаційних експертиз передуює процес отримання зразків для порівняльного дослідження. Так, відповідно до ст. 245 КПК України в разі потреби отримання зразків для проведення експертизи їх відбирає сторона кримінального провадження, яка звернулася за проведенням експертизи або за клопотанням якої експертиза призначена слідчим суддею. У випадку якщо проведення експертизи доручено судом, відібрання зразків для її проведення здійснюється судом або за його дорученням залученим спеціалістом. Порядок відібрання зразків з речей і документів встановлюється згідно з положеннями про тимчасовий доступ до речей і документів (ст. 160–166 КПК України) [1]. Крім того, спеціаліст може бути залучений до негласного отримання зразків, потрібних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК України) [1].

Потреба в участі спеціаліста в зазначених процесуальних діях обумовлена тим, що слідчий не може врахувати всіх чинників, які впливають на якість зразків, наприклад стислість досліджуваного графічного матеріалу, умови виконання підпису чи тексту, особливості особи виконавця. Завдання спеціаліста полягає в наданні допомоги слідчому в підготовці умов і засобів отримання зразків, їх оцінці з погляду придатності для дослідження.

Слідчий експеримент (ст. 240 КПК України) в організаційному відношенні є чи не найскладнішою слідчою (розшуковою) дією. У практиці розслідування кримінальних правопорушень за фактами він проводиться з такою метою: перевірити можливість суб'єкта виготовити певним способом конкретний вид документів, підробити підпис або почерк конкретної особи, сфальсифікувати окремі реквізити документа, виконати імітацію захисних засобів документа; упевнитися в можливості за певний період часу виготовити документ або підробити окремі його реквізити; переконатися в можливості вчинення підроблення документів у певному місці за певних умов; упевнитися в навиках суб'єкта, використовуючи виявлені в нього матеріали та обладнання, виготовити підроблені документи або окремі реквізити, аналогічні вилученим у кримінальному провадженні; з'ясувати послідовність вчинення суб'єктом певних дій. Завдання спеціаліста зводяться до надання консультативної допомоги слідчому та фіксації процесу проведення відповідної процесуальної дії з використанням відеотехніки.

У процесі доказування в сукупності з матеріальною відображається та використовується вербальна інформація. З метою її отримання слідчий організовує та проводить допити, зокрема одночасний допит уже допитаних осіб. Саме допит є найрозповсюдженішою слідчою (розшуковою) дією.

Участь спеціаліста можлива як на стадії підготовки до допиту, так і після його проведення. З тактичних міркувань присутність спеціаліста в ході самого допиту в більшості випадків є недоцільною.

Під час підготовки до допиту підозрюваних участь спеціаліста обумовлена потребою в з'ясуванні слідчим питань, які стосуються галузі спеціальних знань, а саме: в яких умовах виконувався текст (підпис); який рівень володіння навичками роботи на комп'ютері, з оргтехнікою; чи знайомий допитуваний із сучасним обладнанням, яке дозволяє виготовляти

печатки; чи відомі підозрюваному правила фабричної технології виготовлення бланків; які уявлення має підозрюваний про захисні засоби документів і способи їх нанесення та ін. Роль спеціаліста в процесі проведення допиту також полягає у виборі, підготовці та застосуванні необхідних технічних засобів фіксації його процесу.

Висновки. Проведений аналіз кримінальних проваджень за фактами підроблень документів свідчить, що участь спеціаліста в проведенні слідчих (розшукових) дій здебільшого носить епізодичний характер, що свідчить про явну недооцінку ролі зазначеного суб'єкта в збиранні та фіксації криміналістично значимої інформації. Процесуальна, методична, консультативна, технічна допомога спеціаліста-криміналіста в таких кримінальних провадженнях дозволяє підвищити динамічність і результативність слідчих (розшукових) дій, а зрештою й ефективність процесу збирання та фіксації слідів підроблення документів та інших суміжних фактів. Тим самим створюються сприятливі передумови для призначення та проведення відповідних експертиз у кримінальному провадженні.

Участь спеціаліста-криміналіста за фактами підроблень документів є доцільною насамперед під час проведення огляду місця події, обшуку, слідчого експерименту, отримання зразків для проведення експертизи, в процесі підготовки до проведення допиту, одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб. Допомога спеціаліста може полягати в: консультуванні слідчого про можливості відповідної слідчої (розшукової) дії, застосуванні необхідних техніко-криміналістичних засобів; фіксації результатів слідчої (розшукової) дії, зокрема слідової інформації, що вказує на конкретні способи підроблення документів; виявленні предметів і засобів (інструментів), використаних під час виготовлення підроблених бланків, реквізитів; визначенні предметів і документів, які варто вилучити з місця проведення огляду, обшуку; висуванні версії про особу злочинця тощо. У процесі провадження слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях за фактами підроблення документів з метою виявлення та вилучення криміналістично значимої інформації актуальною є участь не тільки спеціалістів-криміналістів, а й фахівців у сфері комп'ютерної техніки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування : монографія. Дніпропетровськ : ДДУВС ; Ліра ЛТД, 2015. 432 с.
3. Копча Н. В. Використання спеціальних знань під час розслідування службового підроблення: теорія та практика : монографія. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 244 с.
4. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 7 лип. 2017 р. № 575 / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>
5. Про затвердження Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 3 листоп. 2015 р. № 1339 / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15#Text>
6. Хижний Б. В. Використання спеціальних знань під час розслідування підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців. *Аналітично-порівняльне правознавство* : електронне наукове видання. 2024. Вип. 2. С. 737–742.
7. Сорока С. В., Марко С. І. Особливості виявлення та початкового етапу розслідування підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут чи використання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. Львів : ЛьвДУВС, 2013. Вип. 2. С. 322–334.

8. Участь спеціаліста у проведенні слідчих (розшукових) дій під час розслідування корупційних злочинів : метод. рек. / укл. Б. Б. Теплицький, О. М. Шрамко, В. В. Юсупов. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 68 с.

9. Участь спеціаліста-криміналіста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій : навчальний посібник / Є. Ю. Свобода, А. В. Кофанов, А. В. Самодін та ін. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2018. 432 с.

REFERENCES

1. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 2012 roky [Criminal Procedure Code of Ukraine, 2012] / Ofitsiynny sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> [in Ukrainian] (2024, June, 20).

2. Pyrih, I. (2015). Teoretyko-prykladni problemy ekspertnoho zabezpechennia dosudovoho rozsliduvannia [Theoretical and applied problems of expert provision of pre-trial investigation] : monohrafiia. Dnipropetrovsk : DDUVS ; Lira LTD, 2015. 432 s. [in Ukrainian] (2024, June, 20).

3. Kopcha, N. (2023). Vykorystannia spetsialnykh znan pid chas rozsliduvannia sluzhbovoho pidroblennia [The use of specialized knowledge in the investigation of official forgery: theory and practice]: teoriia ta praktyka : monohrafiia. Odesa : Vydavnytstvo «Iurydyka». 244 [in Ukrainian] (2024, June, 20).

4. Pro zatverdzhennia Instruksii z orhanizatsii vzaiemodii orhaniv dosudovoho rozsliduvannia z inshymy orhanamy ta pidrozdilamy Natsionalnoi politsii Ukrainy v zapobihanni kryminalnym pravoporushenniam, yikh vyivlenni ta rozsliduvanni [On the approval of the Instructions on the organization of the interaction of pretrial investigation bodies with other bodies and units of the National Police of Ukraine in the prevention of criminal offenses, their detection and investigation] : nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 7 lyp. 2017 r. № 575 / Ofitsiynny sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text> [in Ukrainian] (2024, June, 20).

5. Pro zatverdzhennia Instruksii pro poriadok zaluchennia pratsivnykiv orhaniv dosudovoho rozsliduvannia politsii ta Ekspertnoi sluzhby Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy yak spetsialistiv dlia uchasti v provedenni ohliadu mistsia podii [On the approval of the Instructions on the procedure for involving employees of pre-trial investigation bodies of the police and the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as specialists to participate in the inspection of the scene of the incident] : nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 3 lystop. 2015 r. № 1339 / Ofitsiynny sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15#Text> [in Ukrainian] (2024, June, 20).

6. Khyzhnyi, B. (2024). Vykorystannia spetsialnykh znan pid chas rozsliduvannia pidroblennia dokumentiv, yaki podaiutsia dlia provedennia derzhavnoi reiestratsii yurydychnoi osoby ta fizychnykh osib – pidpriiemstiv [The use of special knowledge during the investigation of the forgery of documents submitted for state registration of a legal entity and individual entrepreneurs]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo* : elektronne naukove vydannia. № 2. 737–742 [in Ukrainian].

7. Soroka, S., Marko S. (2013). Osoblyvosti vyivlennia ta pochatkovoho etapu rozsliduvannia pidroblennia dokumentiv, pechatok, shtampiv ta blankiv, yikh zbut chy vykorystannia [Peculiarities of detection and the initial stage of investigation of forgery of documents, seals, stamps and forms, their sale or use]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Seriia yurydychna*. Lviv : LvDUVS. № 2. 322–334.

8. Uchast spetsialista u provedenni slidchykh (rozshukovykh) dii pid chas rozsliduvannia koruptsiinykh zlochiniv [Participation of a specialist in investigative (detective) actions during the investigation of corruption crimes] : metod. rek. / uкл. Б. Б. Теплицький, О. М. Шрамко, В. В. Юсупов. Київ : Наци. акад. внутр. справ, 2019. 68 [in Ukrainian].

9. Uchast spetsialista-kryminalista pid chas provedennia okremykh slidchykh (rozshukovykh) dii [Participation of a forensic specialist during individual investigative (search) activities] : navchalnyi posibnyk / Іє. Іу. Svoboda, A. V. Kofanov, A. V. Samodin ta in. Vinnytsia : Nilan-LTD, 2018. 432 [in Ukrainian].

M. P. Klymchuk. USE OF SPECIAL KNOWLEDGE IN THE INVESTIGATION OF FORGERY OF DOCUMENTS

The publication is dedicated to the scientific analysis of the practice of investigating criminal proceedings based on the facts of document forgery. It was established that the specialist's participation in investigative (search) actions is mostly episodic in nature, which indicates a clear underestimation of the role of the specified subject in collecting and recording forensically significant information. It was concluded that the procedural, methodical, consulting, technical assistance of a criminologist specialist in such criminal proceedings allows to increase the dynamism and effectiveness of investigative (search) actions, and ultimately, the effectiveness of the process of collecting and fixing traces of forgery of documents and other related facts. It is emphasized that this creates favorable conditions for the appointment and conduct of appropriate examinations in criminal proceedings. It is noted that the participation of a forensic specialist on the facts of forgery of documents is expedient primarily during the inspection of the scene, search, investigative experiment, obtaining samples for examination, during preparation for interrogation, simultaneous interrogation of two or more already interrogated persons. It is noted that in such criminal proceedings, the assistance of a specialist may consist of: advising the investigator on the possibilities of appropriate investigative (search) action, the use of the necessary technical and forensic means; recording the results of investigative (search) action, in particular, trace information indicating specific methods of document forgery; detection of objects and means (tools) used in the production of forged forms, requisites; determination of items and documents that should be removed from the place of inspection, search; putting forward a version about the identity of the criminal, etc. It is emphasized that when conducting investigative (search) actions in criminal proceedings on the facts of forgery of documents in order to identify and extract forensically significant information, the participation of not only forensic specialists, but also specialists in the field of computer technology is relevant.

Keywords: criminal proceedings, pre-trial investigation, forgery of documents, special knowledge, investigative (search) actions, specialist, investigative review.

Стаття надійшла до редакції 30 серпня 2024 року